

מבגש

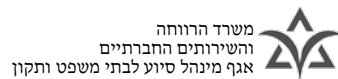
לעבודה חינוכית-סוציאלית

כרך כ"ד • גיליון 44
טבת תשע"ז – דצמבר 2016

יוצא לאור על ידי:

בשיתוף עם:

עמדה

חינוך פנימייתי בעולם: תהליכים ומגמות

**דברי פתיחה לתרגום העברי לנייר העמדה של מומחים בין-לאומיים לחינוך
וטיפול בפנימייה (TRC - Treatment Residential Care)**

עמואל גרופר וענת זעירא

עם תום מלחמת העולם השנייה היה באירופה מספר גדול של בתי ילדים ופנימיות, שאכלסו אלפים רבים של ילדים ובני נוער יתומים. אלה איבדו את משפחותיהם או נאלצו מסיבות שונות להסתתר בבתי ילדים כדי לשרוד במוראות המלחמה. בתוכם היו ילדים יהודים רבים, שהצליחו לשרוד גם בשואה. הפנימיות היוו עבור ילדים ובני נוער רבים מקום מקלט ותחליף לבית שאבד לבלי שוב. עם תחילת הפעלתה של "תכנית מרשל", שהביאה לשיקומן הכלכלי והחברתי של מדינות אירופה, החלו להיבנות מערכות הרווחה בכל רחבי היבשת האירופית. מערכות אלה הביאו לפיתוחן של תכניות התערבות חדשות לילדים ולמשפחותיהם במסגרות קהילתיות.

בתחילת שנות החמישים של המאה העשרים אחזה בכל העולם המערבי אופוריה מלווה באמונה כי ניתן לבנות עולם חדש וטוב יותר, נטול סכנות ומלחמות. תפיסה ואמונה אלו הביאו גם לרעיון כי בעתיד ניתן יהיה לבנות מערכות רווחה קהילתיות שישכילו לפתור את בעיותיהם של ילדים ובני נוער במצבי סיכון, ללא שימוש בהסדרים פנימייתיים והוצאת ילדים מחיק משפחתם. גיבוש התפיסות הקהילתיות הביא לפיתוח גישה ביקורתית כלפי המסגרות החוץ-ביתיות, גישה שהדביקה להן תווית שלילית והשאירה אותה כחלופה לגיטימית רק עבור המקרים הקיצוניים, שבהם הוגדרה הפנימייה כ"מפלט אחרון" (last resort). הביקורת מסתמכת לעתים על תאוריות פסיכולוגיות, כגון תאוריית "ההתקשרות" (attachment), שאותה גיבש וניסח ג'והן בולבי, או על תפיסות חברתיות המעמידות מאז שנות החמישים של המאה העשרים את מושג המשפחה כאידאל מרכזי בחברה המערבית. מאז ועד היום מתנהל ויכוח נוקב בקרב אנשי מחקר ואקדמיה, מקבלי החלטות ואנשי מקצוע בשדה בקשר להשמת ילדים ובני נוער במסגרות פנימייתיות לסוגיהן. זהו הרקע גם לדיון זה המוצג בפניכם.

משנות השישים החל באירופה תהליך משמעותי של התמקצעות בכל התפקידים של חינוך ילדים ובני נוער וטיפול בהם בכלל ובמסגרות לילדים בעלי צרכים מיוחדים בפרט. תהליך זה הקיף את מגוון בעלי התפקידים, החל ברמת עובד הנוער הישיר – המדריך, העובד הסוציאלי, המורה והיועץ, וכלה בדרגי הניהול הבכירים. כולם נדרשו לעבור תהליכי הכשרה מפורטים ויסודיים ולהגיע

לידי התמקצעות. המדינה הראשונה שאף מיסדה תהליך זה באמצעות חקיקה הייתה צרפת, בשנת 1965 (Lambert, 1981). תהליך ההתמקצעות בכל השירותים לילדים ובני נוער בסיכון הביא ברכה רבה וגרם לשיפור גדול ברמת השירותים שהילדים ובני הנוער זכו בהם, גם בשירותים קהילתיים וגם בפנימיות. מאידך גיסא, הדבר הביא לזינוק בעלויות השירותים, ובהתאמה – לעלות גבוהה ביותר של אחזקת ילדים בפנימיות בכלל ובפנימיות טיפוליות בפרט. עלויות גבוהות אלה חיזקו בקרב מקבלי ההחלטות את המגמה כי הסדרים פנימייתיים יקרים אלה מתאימים אך ורק למקרים שהם בבחינת "מפלט אחרון". התוצאה הייתה צמצום משמעותי בהיקפן של מערכות פנימייתיות טובות ואיכותיות במדינות רבות, כגון: צרפת, גרמניה, הולנד, שווייץ, איטליה וספרד, לטובת סידורים חוץ-ביתיים במסגרות שונות של אומנה משפחתית (Van den Bergh, Knorth, Verheij & Lane, 2002) או לשירותים בקהילה.

הציפייה האוטופית שהחברה האנושית תגשים לאחר מלחמת העולם השנייה את חזון הנביא ישעיהו: "וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות" נכזבה מהר למדי. ילדים ובני נוער מהגרים – חוקיים ובלתי חוקיים כאחד – החלו לזרום לאירופה מכיוונים שונים ויצרו בה מציאות חברתית מורכבת ביותר. בשנות התשעים, מלחמת הבלקן, שהביאה להתפרקות יוגוסלביה, הוכיחה סופית כי עידן המלחמות עדיין לא פס מן העולם, והן עלולות להתפרץ מהר ובאופן בלתי צפוי. דברים אלה יוצרים הרס במהירות ובמפתיע ועלולות לפגוע באוכלוסיות שלמות, ובעיקר בילדים ובני נוער, שהם אוכלוסייה רגישה במיוחד.

בשנת 1989 חלו שני תהליכים משמעותיים שהשפיעו השפעה מכרעת על סוגיית הילדים ובני הנוער בפנימיות: האחד – בנובמבר 1989 סוכמה ואושרה האמנה לזכויות הילד; השני, שאירע סמוך למועד זה, היה נפילת חומת ברלין, ובעקבותיה התמוטטות "מסך הברזל", אשר חסם מידע על המתרחש במדינות מזרח אירופה שהיו תחת שלטונה של ברית המועצות. המצב שנתגלה ברבות ממדינות מזרח אירופה (כגון: רומניה, הונגריה, בולגריה, אוקראינה ומולדבה) על מצבם של ילדים בפנימיות, היה קשה ביותר. הוא לא עלה בקנה אחד עם האמנה לזכויות הילד ולא יכול היה להתקבל על דעתם של אנשי חינוך ורווחה נאורים, שנחרדו מן התמונות שנחשפו והעדויות שהחלו להישמע. תהליכים אלה הביאו לתחילתו של תהליך "אל-מיסוד" (deinstitutionalization) ברחבי אירופה. כל מסגרת שהיו בה יסודות "מוסדיים" הפכה לחשודה באי-קיום האמנה לזכויות הילד ובהפרת זכויות הילדים. תהליכים אלה הביאו להגברה והחרפה של התווית השלילית של מוסדות פנימייתיים ולדרישה להחלפתם במסגרות קהילתיות או לחלופין – במשפחות אומנה. עם זאת, המציאות מוכיחה שוב ושוב כי ישנם מספר ניכר של מקרים שבהם הפתרון המקצועי הנכון והמתאים לילדים ונוער בסיכון הוא פנימיות המותאמות לצרכיהם (Gilbert et al., 2009). המסגרות הקהילתיות או משפחות האומנה אינן מסוגלות להציע לילדים אלה פתרון בהיקף ובמקצועיות שיכולות לספק פנימיות טיפוליות, המעסיקות אנשי מקצוע בתחומי המקצועות המסייעים (helping professions).

יש לזכור, כי התאמתה של מסגרת השמה חוץ-ביתית לצרכיו של הפרט איננה מנותקת מנסיבות חייו. גם על פי תפיסת עולמנו, במציאות אידאלית ואוטופית ייתכן שלא יהיה מקום למסגרות חוץ-ביתיות, וכל הילדים יוכלו לגדול במשפחות. עם זאת, אנו סבורים שיש להסתכל אל המציאות נכוחה ולשקול את ההשמה החוץ-ביתית, על כל צורותיה, אל מול החלופה המשפחתית, במצבים מורכבים, כמו: משפחה פתולוגית, מצבי הגירה ופליטות ומצבים שבהם המסגרת המשפחתית איננה בית הגידול העדיף מבחינת טובת הילד.

20 שנה לאחר ההכרזה על האמנה הבין-לאומית לשלום הילד, כחלק מתהליך האל-מיסוד, יזם האו"ם בשנת 2009 פרסום של מסמך המגדיר "קווים מנחים לחינוך וטיפול אלטרנטיבי" (הכוונה ב"אלטרנטיבי" היא למסגרת חוץ-ביתית) (United Nations, 2009). מסמך זה חותר להציב אבני דרך לקראת יישום האמנה לזכויות הילד במסגרות חוץ-ביתיות. גם הארגון הבין-לאומי לחינוך פנימייתי FICE פרסם בשנת 2005 מסמך של סטנדרטים בשם Quality for Children¹, המגדיר סטנדרטים ראויים לשם מימוש זכויותיהם של ילדים בהשמה חוץ-ביתית.

בהמשך לקווים המנחים של שנת 2009 יזם האיחוד האירופי מיזם מיוחד בשם, "Moving forward: Implementing the guidelines for the alternative care of children" (Cantwell, Davidson, Elsley, Milligan & Quinn, 2013). מטרת מיזם זה הייתה לגבש תדריך לקובעי המדיניות ולאנשי המקצוע בדבר יישום אותם קווים מנחים בטיפול בילדים ונוער וחינוכם במסגרות חוץ-ביתיות. מנהלת יזמה זו, ג'ניפר דוידסון (Davidson, 2015) מסקוטלנד, טענה כי "יישום אמתי של עקרונות הקווים המנחים לסידור חוץ-ביתי מחייב מחד גיסא הרחבת פעילות מונעת בקרב ילדים ובני נוער בסיכון והרחבה של מגוון האופציות החינוכיות-טיפוליות, ומאידך גיסא חתירה להוצאת יסודות 'גופמניאניים' [גופמן תיאר בספרו את יסודות המוסד הטוטלי] מהמסגרות המטפלות".

די לראות את המתרחש לנגד עינינו בתקופה האחרונה במדינות אירופה עם גלי ההגירה של מאות אלפי פליטים, ששמים את נפשם בכפם בכדי להגיע ליבשת. פליטים אלו בורחים ממלחמות אזרחים בסוריה, בסודן, באריתריאה, בעירק, בלוב ובאפגניסטן. מרבית המסגרות הפנימייתיות במדינות אירופיות, כמו: גרמניה, הולנד, אוסטריה, דנמרק ושוודיה, שנסגרו במהלך שלושת העשורים האחרונים, נפתחו מחדש כדי לקלוט את אלפי הילדים ובני הנוער הפליטים ומבקשי המקלט (רבים מהם קטינים ללא מבוגר מלווה). "תזוזת האוכלוסיות" המסיבית של פליטים הנעים ברחבי העולם הביאה את ארגון ההגירה הבין-לאומי של האו"ם (IOM, 2013)² לפרסם בשנת 2013 דו"ח מיוחד, הנקרא Children on the Move. בדו"ח זה מפורטים אירועים רבי-היקף שבהם ילדים ובני נוער נוטשים את הוריהם ומתחילים לנוע ללא ליווי של מבוגר משמעותי שיכול לדאוג להם, מתוך תקווה שבארצות

1 זמין באתר www.Q4C.org

2 ארגון אירופי הפעיל מאד במעקב אחר תהליך האל-מיסוד באירופה ועידודו. זמין באתר www.eurochild.org

שאליהן הם שמים את פעמיהם, מצבם יהיה טוב לאין שיעור מאשר בארץ מוצאם. כל אלה גורמים לא פעם לצורך בהשמתם של ילדים ובני נוער במסגרות פנימייתיות. המסגרות הקהילתיות או משפחות אומנה אינן יכולות לתת מענה כוללני לצרכיהם של בני נוער אלה.

בדו"חות האחרונים של "Eurochild" וגם במחקר מקיף של דל וואלה ובראבו (del Valle & Bravo, 2013), כל החוקרים ציינו כעובדה נחרצת את הגידול המחודש במספרי הילדים ובני הנוער המושמים במוסדות פנימייתיים בכל רחבי המדינות המתועשות. המספרים כיום חזרו להיקפים שהיו נהוגים באירופה לפני תחילתו של תהליך האל-מיסוד, ולעתים אפילו עולים עליהם.

כל האזכורים והמסמכים הללו מוצגים כאן על מנת לתמוך בתזה, שבמקום להילחם ולחזור לביטולם של הסדרים חוץ-ביתיים, עדיף ויעיל יותר לבחון אותם בעין ביקורתית, להשקיע מאמצים בהרחבת מגוון המודלים שהם מציעים ולהניע תהליכי שיפור מתמשכים בסוגי מסגרות אלה. חשוב לציין שהתפתחותן של מסגרות פנימייתיות בישראל הייתה שונה ולוותה במטרות חברתיות. הפנימיות צמחו תחילה כחלק מתנועות הנוער החלוציות והחינוך המשותף בחברה הקיבוצית והועתקו לאחר מכן לכפרי הנוער והמערכות הפנימייתיות של עליית הנוער. מסגרות אלה פעלו כחלק מהחינוך הנורמטיבי – חלקן אף כמסגרות עלית – בישראל, ולכן לא דבקה בהן תווית שלילית כה חריפה כפי שקרה לפנימיות הרווחה באירופה. גם פנימיות הרווחה בישראל נהנו מתהליך זה, וגם תדמיתן לא הייתה כה שלילית כמו זו של מסגרות מקבילות להן במדינות אירופה המערבית.

הרקע לכינוס ועידת הפסגה בבריטניה של חוקרים לדיון בפנימיות הטיפוליות

הביקורת על החינוך והטיפול הפנימייתי שסקרנו לעיל קיבלה חיזוק מפתיע בשנת 2013, כאשר קבוצת פסיכיאטרים ומומחים בתחום התפתחות הילד פרסמו "מסמך הסכמה", שקבע כי כל סוג של הסדר פנימייתי קבוצתי מהווה בהכרח פגיעה בהתפתחות הילד (ראו כתב העת "חברה ורווחה", שהביא תרגום עברי של המסמך האמריקני והתייחסויות שונות של חוקרים ישראלים כלפיו [האגודה האמריקאית לפסיכיאטריה מניעתית, 2016]). מסמך הסכמה זה, שכאמור הציב "דגל שחור" מעל כל צורה ודגם של חינוך וטיפול פנימייתיים, גרם לטלטלה גדולה בקרב כל אנשי המקצוע והחוקרים שעוסקים בסוגיות הקשורות בחינוך וטיפול חוץ-ביתי, על צורותיהם השונות. בתגובה לכך פרסמו ארגונים בין-לאומיים אחדים כתבי עמדה שהתנגדו לכתב ההסכמה האמריקני. קבוצת חוקרים העוסקים בסוגיית החינוך והטיפול החוץ-ביתי התכנסה בבריטניה גם היא על רקע זה. המסמך המובא כאן בגרסתו העברית הוא נייר עמדה של מיטב חוקרי הפנימיות בעולם (Whittaker et al., 2016). הם הרגישו צורך למקד את מסמך ההסכמה שלהם בהגדרת המונח "פנימייה טיפולית" וחיזוק תרומתה במסגרת המענים האפשריים לילדים ובני נוער בעלי צרכים מרובים הזקוקים לטיפול אינטנסיבי ורצוף. מסמך זה

אינו מתווכח ישירות עם כתב ההסכמה האמריקני, והוא מסתפק בהגדרת איכות הטיפול בפנימיות טיפוליות והצבת סטנדרטים עבורו, כמו גם בקביעת סדר יום להמשך מחקר חוצה גבולות בתחום זה, שיחזק את הבסיס האמפירי לבחינת הטענות השונות.

מעורבותם האישית של יוזמי פרסום זה בתהליכים המוזכרים לעיל

שני המחברים שיזמו את פרסומו של מסמך זה בשפה העברית וכתבו את הפתיח להצגתו היו מעורבים באופן אישי בתהליכים שהוזכרו לעיל. פרופ' עמנואל גרופר, מהקריה האקדמית אונו, משמש כסגן הנשיא בארגון הבין-לאומי לחינוך חוץ-ביתי FICE. בתוקף תפקידו זה הוא יזם פרסום כתב עמדה של FICE, המתנגד לדברי כתב ההסכמה האמריקני וסותר את טענותיו אחת לאחת.³ פרופ' ענת זעירא, מהאוניברסיטה העברית בירושלים, מנהלת המחקר במכון חרוב, הייתה החוקרת הישראלית היחידה שהשתתפה בוועידת הפסגה בבריטניה והשתתפה בחיבורו של המסמך שאת גרסתו העברית אנו מביאים לראשונה כאן.

שני המחברים מבקשים להודות לעורכת הראשית של כתב העת "מפגש", פרופ' רבקה איזיקוביץ, ולמרכזת המערכת, מרים גילת, על נכונותן להשקיע מאמצים ומשאבים בהפקת התרגום העברי ובפתיחת האכסניה המכובדת של כתב העת להצגת ההתפתחויות האחרונות בתחום החינוך החוץ-ביתי בעולם.

מקורות

- האגודה האמריקאית לפסיכיאטריה מניעתית (2016). הצהרת הסכמה כללית בדבר מסגרת מגורים קבוצתית לא-ביתית עבור ילדים ומתבגרים: הצהרת מדיניות של האגודה האמריקאית לפסיכיאטריה מניעתית, **חברה ורווחה**, (2), 159–168.
- Cantwell, N., Davidson, J., Elsley, S., Milligan, I., & Quinn, N. (2013). *Moving forward: Implementing the guidelines for the alternative care of children*. Glasgow, Scotland: University of Strathclyde.
- Davidson, J. (2015). Closing the implementation gap: Moving forward with the United Nations guidelines for the alternative care of children. *International Journal of Child, Youth and Family Studies*, 6, 379–387.
- del Valle, J. F., & Bravo, A. (2013). Current trends, figures and challenges in out-of-home care: An international comparative analysis. *Psychological Intervention*, 22, 251–257. DOI: 10.5093/in2013a28
- Gilbert, R., Kemp, A., Thoburn, J., Sidebotham, P., Radford, L., & Glaser D., et al. (2009). Recognizing and responding to child maltreatment. *Lancet*, 373, 167–180.
- IOM (International Organization for Migration) (2013). *Children on the move*. Geneva: Author. Available at www.iom.int
- Lambert, T. (1981). *Les éducateurs spécialisés*. Paris: Les Publications du C.T.N.E.R.H.I.

- United Nations (2009). *Guidelines for the alternative care of children 2009: A United Nations Framework*. Innsbruck, Austria: SOS Children's Village International Press.
- Van den Bergh, P. M., Knorth, E. J., Verheij, F., & Lane, D. C. (2002). *Changing care: Enhancing professional quality and client involvement in child and youth care services*. Amsterdam: SWP Publishers.
- Whittaker, J. K., Holmes, L., del Valle, J. F., Ainsworth, F., Andreassen, T., Anglin, J., et al. (2016). Therapeutic residential care for children and youth: A consensus statement of the International Work Group on Therapeutic Residential Care. *Residential Treatment for Children & Youth*, 33(2), 89–106. DOI: 10.1080/0886571X.2016.1215755

טיפול פנימייתי לילדים ולבני נוער:

נייר עמדה של קבוצת מומחים במפגש הפסגה הבין-לאומית לפנימיות טיפוליות

ג'יימס ק. וויטאקר (ארה"ב), ליסה הולמס (בריטניה), חורחה פ. דל וואלה (ספרד), פרנק איינסוורת' (אוסטרליה), טורה אנדריאסן (נורבגיה), ג'יימס אנגלין (קנדה), כריסטופר בלוניצ' (ארה"ב), דיוויד ברידג' (בריטניה), אמאיה בראבו (ספרד), צ'וניצה קנאלי (איטליה), מרק קורטני (ארה"ב), לורה קורי (ארה"ב), דניאל דיילי (ארה"ב), רובי גיליגן (אירלנד), הנס גריטנס (הולנד), אנמיאק הרדר (הולנד), מרתה הולדן (ארה"ב), סיגריד ג'יימס (ארה"ב), אנדרו קנדריק (בריטניה), אריק קנורת' (הולנד), מטה לאוסטן (דנמרק), ג'ון ליונס (ארה"ב), אדוארדו מרטין (ספרד), סמנת'ה מקדרמיד (בריטניה), פטרישיה מקנמרה (אוסטרליה), לאורה פאלארטי (איטליה), סוזן רמזי (ארה"ב), קארי סיוון (ארה"ב), ריצ'רד וו. סמול (ארה"ב), ג'ון ת'ובורן (בריטניה), רונלד תומפסון (ארה"ב), ענת זעירא (ישראל)¹

הקדמה

הטיפול הפנימייתי לילדים ולבני נוער במדינות המפותחות נתון תחת ביקורת גוברת מצד ממשלות, מוסדות פילנתרופיים ונותני שירותים. גופים אלה מבקשים:

1. להשיג תוצאות טובות יותר לילדים ולבני נוער פגיעים.
 2. לעשות זאת תוך שיתוף פעולה הדוק יותר עם המשפחות וקרוב יותר למקום מגוריהם ולתרבותם, בדרך שתפחית את הפוטנציאל לניצול ולהתעללות ותגביר את השימוש במשאבים בלתי פורמליים.
 3. להפחית את העלויות הגבוהות של שהות חוץ-ביתית בפנימייה.
- הניסיונות להפחית את עלותו הגבוהה של הטיפול הפנימייתי לנוער שצרכי רבים, הובילו לא פעם לתוצאות בלתי צפויות ואף שליליות (Ainsworth & Hansen, 2005). הרפורמות הרבות נועדו ליצור דרכי התערבות יעילות, שיספקו הזדמנויות הולמות לילדים לממש את מלוא הפוטנציאל שלהם, בכל מסגרת שהיא. רובי גיליגן (Robbie Gilligan) מטריניטי קולג' שבדבלין, חידד והאיר את האתגרים העומדים מול אלה המנסים לזהות מקום ומטרה לטיפול פנימייתי איכותי במערכת הטיפול במשפחה ובילד (Gilligan, 2014).

בארצות הברית, אנשי התחום הפנימייתי הם שמובילים מאמצים אלה. כך, לדוגמה, פעילים האגודה למרכזים פנימייתיים לילדים (ACRC – Association of)

* נייר העמדה מציג את עיקרי הדברים כפי שפורסמו במקור:

Whittaker, K. et al. (2016). Therapeutic residential care for children and youth: A consensus statement of the international work group on therapeutic residential care. *Residential Treatment for Children & Youth*, 33(2), 89–106.

** תרגום ועריכת לשון: אניטה תמרי.

1 לפרטים מלאים של מחברי נייר העמדה ראו נספח 1.

האתגרים העומדים בפני הפנימיות הטיפוליות לצד הצעות לפתרונות חלופיים. בבריטניה, התבקש סר מרטין נאריי (קרן לעזרה לילדים), להכין סקירה של פנימיות לילדים עבור ראש ממשלת בריטניה דאז, דייוויד קמרון. מסמך זה מהווה המשך לסקירות קודמות שהוגשו לפרלמנט הבריטי בעניין תפקידן ומטרתן של השמות פנימייתיות במערכת הרווחה הרחבה לילדים (Narey, 2016). הסקירה החדשה נערכה בעקבות קביעת מסגרת חדשה לפיקוח על בתי ילדים באנגליה כולה, שבמסגרתה עודכנו תקנות הפיקוח (Ofsted, 2015), בנוסף לכך, התפרסמה בשנת 2015 סקירה מקיפה מבוססת ראיות לבדיקת מקומו של הטיפול הפנימייתי במערכת הרווחה לילדים באנגליה (Hart, del Valle & Holmes, 2015). תכניות חדשות לטיפול פנימייתי בילדים הן גם חלק ממיזם של משרד החינוך, מיזם המבוסס על בחינת חידושים בנושא רווחת ילדים באנגליה. בין החידושים האלה נכללת הכשרה כוללת לטיפול פנימייתי בילדים, תכנית RESuLT שפיתח National Implementation Service (Berridge et al., 2016) וכן תכנית לתמיכה פנים-מערכתית (No Wrong Door) למתבגרים שלהם משמשות הפנימיות כמרכזים לתמיכה הן בטיפול ביתי והן בטיפול חוץ-ביתי, ולמתבגרים שגרים עם משפחותיהם (Lushey, Hyde-Dryden, Holmes & Blackmore, 2017).

בשנים האחרונות בנתה סקוטלנד מערך הערכה ותמיכה חדשני שנועד לקדם חלופות לטיפול במסגרות מגוונות, בכללן טיפול פנימייתי איכותי, שירותי אומנה ושירותים של אומנה במסגרת המשפחה. המערך, The Centre of Excellence for Looked After Children (CELICIS) ממוקם באוניברסיטת סטרט'קלייד (www.celcis.org). מאמצים דומים לזהות את הצרכים של מגזר משתנה זה, של ילדים בפנימיות טיפוליות, נעשים בספרד (Del Valle, Sainero & Bravo, 2014) ובאיטליה כמו גם במדינות אחרות באירופה. בספרד, הורה משרד הבריאות, השירותים החברתיים והשוויון לבאר ולחדד את התקנים שפורסמו לאחרונה בדבר איכות הטיפול הפנימייתי בילדים (del Valle et al., 2013), במטרה לשפר את התכניות, במיוחד את אלה המוקדשות למתבגרים עם הפרעות התנהגויות ורגשיות קשות. יתר על כן, בשינויים שנערכו לאחרונה בחוק הספרדי הלאומי להגנה על הילד משנת 2015, הוקדש פרק ארוך להסדרת השימוש ב"פנימייה טיפולית ייחודית" (בדומה למונח הבין-לאומי (therapeutic residential care) מתוך הכרה ברלוונטיות של התכניות הללו ובצורך בהסדרתם הרשמית.

על רקע זה, התכנסה קבוצת מומחים בין-לאומיים המייצגים מחקר, מדיניות, מתן שירותים ומשפחות למפגש פסגה על טיפול פנימייתי לילדים ולנוער, ב Centre for Child and Family Research, באוניברסיטת לפבורו שבבריטניה. קבוצת העבודה (International Work Group for Therapeutic Residential Care) התמקדה בבחינת מצב הידע בתחום הטיפול פנימייתי, לדוגמה, בדגמים ובתכניות שפותחו

לאחרונה ודנה בשאלות המפתח שמהן אפשר יהיה ליצור רשימת קדימויות למחקר עתידי. נקודת ההתחלה של צוות החוקרים הייתה שבתוך מערכת כוללת לשירותים לילד ולמשפחה, יש לכלול את הטיפול הפנימייתי האינטנסיבי ברצף ההתערבויות האינטנסיביות האחרות.

חברי הקבוצה נפרדו בתחושה שהעיסוק בנושא הפנימיות הטיפוליות הוא דחוף, שכן יש גורמים המעודדים רפורמות חוקיות ומנהלתיות שנועדו לצמצם מאוד את השירותים הפנימייתיים. ארצות הברית היא דוגמה למדינה שבה הונהגו רפורמות כאלה, אך אין היא היחידה. בארצות הברית התבססו הרפורמות על דיווחים בתקשורת על אודות מקרי התעללות בעבר ובהווה בפנימיות ועל חששות מצד חוקרי בריאות נפש בעניין פגיעה ביכולת להתקשרות אצל ילדים שגדלו בפנימיות (Dozier et al., 2014), אך דיווחים וחששות כגון אלו התבססו על נתונים מחקריים דלים יחסית (James, 2014). חשש נוסף שהועלה הוא החשש להשפעה שלילית שעלולה להביא "לסטייה חברתית", בגלל השפעות של קבוצת בני הגיל בפנימייה, שתביא למעורבות משפחתית מוגבלת ולבסוף, לעלויות גדולות ביותר.

מסמך זה אינו מתיימר לסכם את כל הנתונים, היוזמות בתחום המדיניות או את המחקר הענף שנערכים במקומות שונים בעולם בתחום הפנימיות הטיפוליות. קוראים המעוניינים להרחיב את ידיעותיהם בנושאים אלה מוזמנים לפנות לאתר של ועידת הפסגה (<https://lboro.trc.org.uk>) ובו קישורים לדוחות מפתח, ולמסמכים, ביניהם דוחות רבים שצוטטו בעבר ושפרסמה קרן Annie E. Casey בין אלה נמצאים התקציר על אודות המדיניות בהקשר להיקף המספרי הנכון של ילדים או בני נוער הזקוקים למסגרות המעניקות טיפול אינטנסיבי (Annie E. Casey Foundation, 2010) ומחקר במימון אותה קרן שנערך במרכז צ'אפין הול לילדים באוניברסיטת שיקגו (Wulczyn et al., 2015). המתעניינים יוכלו גם לעיין בסקירה שהזכרנו לעיל בנושא טיפול פנימייתי (Pecora & English, 2016). לבסוף, הספר שערכו לאחרונה וויטאקר, דל וואלה והולמס (Whittaker, del Valle & Holmes, 2014) משקף מאמץ בין-לאומי של חברים רבים שהשתתפו בוועידת הפסגה, ושסייע להאיר את ההקשר הבין-לאומי העכשווי של הפנימיות הטיפוליות. כך, לדוגמה, מחקרים חוצה הגבולות של ת'וברן ואיינסוורת' (Thoburn & Ainsworth, 2014) מדגיש את השונות הרבה בהשמה פנימייתית טיפולית בכלכלות מפותחות ובכלכלות במעבר. ממצאיו מנבאים את ההבדלים בתוך כל מדינה ובין המדינות בנוגע לטיפול הפנימייתי. הבדלים דומים נמצאו שנה לאחר מכן במחקר שבחן את נתוני ההשמות בפנימיות טיפוליות בארצות הברית (Wulczyn et al., 2015). לפיכך מוסכם עלינו שיש צורך לערוך השוואות בין מדינות, כמו גם בתוך מדינות. ניתוח השוואות אלה יפרוס לפנינו את הצורות השונות שלובשת ההשמה בפנימיות טיפוליות בהקשרים שונים. ניתוח זה יאפשר גם הבנה מדויקת יותר של המונחים השונים המתארים אותו והרווחים בספרות המקצועית באנגלית (congregate care, residential care, therapeutic residential care, group care, children's homes, and socio-pedagogical homes).

הגדרה של פנימייה טיפולית

אנו מאמינים שהצעד הראשון בזהווי היסודות החיוניים לטיפול פנימייתי הוא למצוא הגדרה מוסכמת. הגדרה זו תוביל לעקרונות מפתח ולפיתוח תכניות לדוגמה, ובד בבד תאפשר – במבט חוצה גבולות – מגוון דרכים לבטא הבדלים תרבותיים, פילוסופיים והיסטוריים המשפיעים על מתן שירותים. דיוני ועידת הפסגה התחילו בחתירה לגיבוש הסכמה על הגדרה של **פנימייה טיפולית** (therapeutic residential care). הדיון התבסס על חומר שפורסם בשנים האחרונות (Whittaker et al., 2014) ושבבסיסו עמד ניסיון קודם להגדרה שכזו (Whittaker, 2005). בעבודתם של וויטאקר ועמיתיו מופיעה הגדרה שנראית לנו נקודת התחלה טובה להגדרה חוצת גבולות:

פנימייה טיפולית (therapeutic residential care) היא סביבת חיים מובנית ורב-ממדית שתכליתה לקדם או להעניק טיפול, חינוך, חֵברות והגנה לילדים ולנוער עם צרכים מזהים בתחום בריאות הנפש או עם צרכים התנהגותיים. הטיפול בפנימייה יעשה בשותפות עם המשפחות ובשיתוף פעולה עם מגוון רחב של גורמים מקצועיים פורמליים ובלתי-פורמליים בקהילה (Whittaker et al., 2014, עמ' 24).

בדרך כלל, הפנימייה הטיפולית (לדוגמה, בתי ילדים) ממוקמת במרחב העירוני, והילדים לומדים בבתי הספר המקומיים. לעתים מדובר בבית ילדים שנותן מענה גם לצרכים הלימודיים של הילדים בין כותלי הפנימייה. העקרונות שאנו מתווים לטיפול פנימייתי רלוונטיים לשתי המתכונות הללו וגם לסוגי טיפול פנימייתי אחרים לילדים שכן למסגרות חוץ-ביתיות שונות יש מאפיינים משותפים. יחד עם זאת, מדובר בשירותים שונים מאוד בפילוסופיה המנחה אותם ובפרקטיקה הטיפולית שלהם – במטרותיהם, באינטנסיביות של ההתערבויות ובמשך ההתערבות. אנו מודעים לכך שהדיון בטיפול הפנימייתי לא פעם כורך יחד שירותים שונים ומקשה על הבלטת הייחוד שבכל אחד מהם. וכך, למרות הידיעה שבזירה הבין-לאומית ישנו מגוון רחב של מסגרות פנימיות, דיוני הפסגה וגם המסמך המסכם אותה מתמקדים **בכוונה** – בדגמים של טיפול פנימייתי שעוצבו במכוון כהתערבויות טיפוליות מורכבות שמטרתן לתת מענה לילדים ולבני נוער הדורשים טיפול נמרץ.

המשתתפים מצאו שההגדרה היוותה מסגרת נוחה לדיונים. עם זאת לא ראינו בה הגדרה המוגבלת לדגם חוץ-ביתי יחיד של פנימייה טיפולית (TRC – therapeutic residential care), כשם שהמונח "התערבות במסגרת המשפחה" אינה מייצגת גישה אחת בלבד (דוגמת MST – multi-system therapy או MTFC – multi-dimensional treatment foster care). אנו צופים שהקשרים תרבותיים ופוליטיים שונים, גם עקרונות משותפים לטיפול פנימייתי, ואולי אף תכניות ופרקטיקות חדשניות ומבטיחות, עשויים להניב שירותים שונים. אנו רואים הבדלים אלה כהזדמנות ללמוד את הדרכים שבהן תרבות וניסיון מעצבים את השירות, וזוהי סיבה נוספת לתמוך במחקר חוצה גבולות שיבחן את הטיפול הפנימייתי ואת יישומו בתוך מגוון השירותים לילדים ולמשפחות הקשורים בו (Berridge, Biehal, Lutman, Henry & Palomares, 2011; Berridge, Biehal & Henry, 2012; Grupper, 2013).

במילים פשוטות, אנו רואים בהגדרה צעד בכינון שפה משותפת לטיפול פנימייתי. שפה משותפת כזו חיונית לדיונים בסוגיות של מדיניות, והיא מבטיחה שהדיון יהיה תואם לעקרונות הנחשבים למתקדמים בתחומים של התפתחות תקינה של ילדים וברווחתם. יתר על כן, הגדרה מדויקת יותר לטיפול פנימייתי תתרום להסתת הדיון בגלל הקונוטציה השלילית של "טיפול מוסדי בקבוצה" (congregate care) שנועדו להסוות הבדלים חשובים בין תכניות תוך שהם עורמים יחד תכניות התערבות שנבדלות מאוד זו מזו. "טיפול מוסדי" גם מרמז למאה ה-19 בטרם עבר הטיפול ממוסדות גדולים, דמויי קסרקטינים, לדגם הביתי (cottage model), או לדגם של משפחתון (group home) ובכך מחזק את הנרטיב השלילי להתערבות פנימייתית מכל סוג שהוא.

עקרונות להשמה בפנימייה טיפולית

כוחה של קבוצת החוקרים שהתכנסו למפגש הפסגה היה בהמלצותיה שטיפול פנימייתי, בכל אחד מהיבטיו, אינו רק רשימת מצאי של מאפיינים מבניים או אסטרטגיות התערבות. טיפול פנימייתי איכותי נבנה על יסודות מוצקים של ערכים משותפים, כאלה שאנו מונים כאן:

1. **העיקרון הראשון בכל טיפול פנימייתי הוא "ראשית, אל תזיק" (primum non nocere).** מכאן, מוסכם על כולנו, ש"בטיחות קודמת לכל" הוא העיקרון המנחה בבניית כל התכניות לטיפול פנימייתי וליישומן.

לאור הניצול וההתעללות בהשמות חוץ-ביתיות שנתגלו בעבר ובהווה ובמדינות רבות, קבוצת העבודה הסכימה פה אחד שיש להציב את בטיחותם של הילדים בפנימייה כעיקרון ראשון. הבטיחות היא מאבני היסוד של בניית טיפול פנימייתי איכותי. להגשמת עיקרון זה מרכיבים רבים, ביניהם סינון אנשי הצוות, ניטור, הליכים מפורטים לאבחון ולדיווח, האזנה והקשבה לקולות הילדים ובני הנוער ומעורבות של גורמים קהילתיים בפנימייה. אנו מאמינים שתכנית שנבנתה היטב, שמכוונת לצמיחה, מיושמת בקפידה ועוברת הערכה וניטור שוטפים היא מרכיב חיוני ומרכזי הן למניעת התעללות והן למניעת "הכשרה לסטייה חברתית" בפנימיות טיפוליות.

2. **חזון הטיפול הפנימייתי מחייב שותפות בין המשפחות (שלהן אנו מבקשים לתת שירות) ובין הצוות כולו – מדריכים חינוכיים-חברתיים, עובדים חינוכיים-טיפוליים, עובדים סוציאליים ואנשי מקצוע בתחום בריאות הנפש. סימן ההיכר של הטיפול הפנימייתי האיכותי – בכל מבע תרבותי שהוא – הוא החתירה ליצור ולקיים קשרי משפחה חזקים וחיוניים.**

חוקרים (Small, Bellonci & Ramsey, 2014) זיהו שלושה מוקדים לפרקטיקה ממוקדת-משפחה בטיפול פנימייתי:

- < שימור, ובמידת האפשר, חיזוק הקשרים שבין הצעיר שבטיפול ומשפחתו, במובן הרחב ביותר;
- < סיוע ותמיכה פעילה בשיתוף מלא של בני המשפחה בחיי היום-יום של הפנימייה הטיפולית;

קידום שותפות פעילה בין בני המשפחה לבין כל אנשי המקצוע הן בקבלה משותפת של החלטות והן באחריות משותפת לתוצאות (עמ' 157).

יש דרכים שונות לערב את המשפחות בטיפול הפנימייתי, וקבוצת העבודה הבהירה את הכוונה – הדרך הנכונה ביותר לראות טיפול פנימייתי יעיל ואנושי היא כתמיכה במשפחות המתמודדות עם קשיים ולא כחלופה למשפחות שנכשלו (Geurts, Boddy, Noom & Knorth, 2012). אנו מאמינים שהדרכים הרבות והיצירתיות שבהן מתבטאת השותפות עם המשפחות שילדיהן מושמים בפנימיות טיפוליות מדגישות את השותפות והפעילות המשותפת.

3. **הראייה שלנו את הטיפול הפנימייתי היא כטיפול שבו השירותים מעוגנים בקהילה, בתרבות וברשת הקשרים החברתיים של הילדים והמשפחות. אנו רואים תכניות טיפול פנימייתיות כנטועים בהקשרם ולא כאיים פזורים ומבודדים.**

מתוך כך אנו למדים על החשיבות הגדולה של חתירה ל"תקפות אקולוגית" (ecological validity), מונח שטבע ברונפנברנר (Bronfenbrenner, 1979). זאת לצד בניית מסדי נתונים, ניסוח תוצאות, בניית התערבויות אישיות המתואמות לצרכיו של הפרט וזיהוי חוזקות אישיות ונכסים תרבותיים בדרכים שיפחיתו הדרה ובידוד חברתיים (Palareti & Berti, 2009). במובן אחר, אנו רואים בטיפול הפנימייתי יסוד חיוני במערך עשיר ומגוון של שירותים למשפחה, לקהילה, למשפחות אומנה, שפועל במשולב כדי לאפשר בחירה ותכניות מותאמות אישית לילדים ולמשפחותיהם.

4. **טיפול פנימייתי הוא יותר מאשר מצע לאיסוף התערבויות מבוססות ראיות (EBP) או אוסף של טכניקות או אסטרטגיות מבטיחות. במהותו, טיפול בפנימייה טיפולית נובע מתרבות המדגישה למידה מחיים משותפים שמקורם בקשרים אישיים ואנושיים עמוקים בין החניכים והצוות.**

הפרקטיקה, המחקר וההגות טווים חוטים שנארגים לרעיון של "גורם המאחד" בטיפול פנימייתי. אנו מוצאים ספרות עשירה שתחילתה בעבודות מוקדמות על אודות הסביבה הטיפולית (Hobbs, 1966; Redl & Wineman, 1957) ועל חשיבותן של "23 השעות האחרות" כאמצעי וכהקשר ללימוד מיומנויות (Trieschman, Whittaker & Brendtro, 1969). ספרות זו המשיכה ותרמה תרומה משמעותית ליישום העקרונות של ניתוח התנהגות יישומי בהקשר של מגורים קבוצתיים במשפחותונים המחקים מבנה משפחתי (Phillips, 1974; Fixsen & Wolf, 1974) ועד לעבודות עכשוויות על גיוס מסגרת הטיפול הפנימייתי כולה לתהליך של שיפור האיכות (Anglin, 2002; Holden, Anglin, 2014; Nunno & Izzo, 2014; Thompson & Daly, 2014). אנו מציינים כאן במיוחד את ההזדמנויות למחקר בנקודת המפגש של עושר המסורת והספרות האירופאית בנושא הפדגוגיה החברתית – כפי שסיכם אותה בתבונה האנס גריטנס (Grietens) עם "תפקיד המעבר" של הטיפול הפנימייתי בחייהם של צעירים כפי שהוא מתבטא בהקשרו הצפון אמריקני (Lyons & Schmidt, 2014).

5. **המטרה האפיסטמולוגית לטיפול פנימייתי איכותי היא זיהוי קבוצת דגמים להתערבות או לאסטרטגיות מבוססות ראיות (EBP) שתהינה יעילות בהשגת**

תוצאות רצויות לנוער ולמשפחות. על ההתערבויות הללו להיות ברות שכפול מאתר אחד למשנהו, וכאלה שניתן לשנות את קנה המידה שלהן. במילים אחרות, עליהן להיות מפורטות וברורות, כך שניתן יהיה ליישם אותן בכל מקום.

קבוצת העבודה התייחסה למחקרי הערכה של חוקרים שונים, ביניהם סיגריד ג'יימס (James, 2011; 2014), אנימיק הרדר ואריק קנורת' (Harder & Knorth, 2014), שבחנו את האפקטיביות של דגמים קיימים לטיפול פנימייתי, ובמיוחד את "הקופסה השחורה" של פרטיקה טיפולית יעילה. כאן אנחנו מסכימים עם הערכתה של ג'יימס (James, 2011, עמ' 320):

מסגרות טיפול קבוצתיות המבקשות להעניק טיפול איכותי ייטיבו במלאכתן אם ינקטו בשיתוף פעולה עם מערכות הרווחה לילדים ועם חוקרים מהאקדמיה, במטרה: לזהות את היסודות המשמעותיים שבתכניות שלהם; לסקור את התכנית בעין ביקורתית לאור הצרכים של בני הנוער שלהם הם נותנים שירות, ולשקול לאמץ דגמים לטיפול שליעילותם נמצאו ראיות אמפיריות.

ועם זאת, אנו גם מודעים לאתגרים הכרוכים בעריכת מחקר רציני במסגרת של שירותים הכבולים בחוזי התקשרות שהולכים והופכים ממוקדים יותר, מוגבלים בזמן ומכווני מטרות ברורות וחדות. קשה להניח שזיהוי דגמים מבוססי ראיות לטיפול פנימייתי יצמחו אך ורק מתוך שירותים בשדה. לאתגר זה מתווסף המחסור היחסי במימון ייעודי למשימות מו"פ, שתבאנה לפיתוח דגמים להתערבות פנימייתית, לבדיקתם, לליטושם, ולהפצתם. למעשה הפעם האחרונה שמימון ייעודי כזה ניתן בארה"ב היה בשנות ה-70 של המאה ה-20, ומאז לא הוקצו מענקים מקרנות פדראליות או פרטיות לפיתוח שיטות התערבות ייחודיות לפנימיות טיפוליות. חוסר המימון עומד בסתירה חדה למענקים הניתנים לפיתוח ולבדיקה של התערבויות מבוססות ראיות במסגרות הקהילה.

בארה"ב, לפחות, הטיפול הפנימייתי טרם זכה להקצאת משאבים דומה למחקר ופיתוח, במיוחד לבניית פרוטוקול לתכנית התערבות של פנימייה טיפולית ובחינת יישומו. כאמור, אין זה סביר כי שירותים המבוססים על חוזה עם הרשויות, לבדם, יוכלו לבצע משהו דומה למחקרים של ה'וזמה הארצית לשירותי מעטפת'. ללא משאבים ייעודיים חדשים למחקר ולפיתוח, ובמיוחד לזיהוי המרכיבים החיוניים של דגמים להתערבות, סביר להניח כי השאלות הקריטיות שהעלתה סיגריד ג'יימס על פנימיות טיפוליות יישארו במידה רבה ללא מענה.

חיפוש הדרך למקום מבטחים: נתיבים למחקר עתידי בטיפול פנימייתי

בפרק הסיכום על אודות טיפול פנימייתי בכרך שהוזכר לעיל (Whittaker et al., 2014) כתבו העורכים:

המילים "טיפול פנימייתי" או "שירותים פנימייתיים" מספרות מעט, ורק מתארות מידע הקשור למסגרת. הטווח והמגוון הרחבים של מרכיבי השירות, תיאוריות שינוי

שבבסיס שיטה התערבותית זו או אחרת, תדירות ההתערבות, האינטנסיביות שלה ומשכה, כולם דורשים דיוק רב יותר הן בתיאור והן בנייתו. דרישה זו נכונה גם לסידורים ארגוניים (לדוגמה, גודל יחידות המגורים, משך השהות וסידורים הנוגעים לצוות), וכמובן גם לפרוטוקולים להכשרת צוותים ופיתוחם ולהטמעה של הליכי ניטור והערכה מתמשכים. רבים מהתורמים [לכרך זה] ציינו שבמקומות שונים סר חנם של השירותים הפנימייתיים. סיבה חלקית לכך היא, בברור, שמוכנו של המונח עצמו – טיפול פנימייתי – משתנה בהקשרים שונים. הסוואה זו של ההבדלים שיוצרים מונחי-מטריה כגון "טיפול פנימייתי" עומד בסתירה חדה יותר לדיוק ההמשגתי והאמפירי המאפיינים גישות חדשות יותר לעבודה עם נוער במצוקה, גישות הניזונות מראיות ומבוססות עליהן (עמ' 329).

ניסינו בדברינו אלה להבהיר במידת האפשר את ההגדרה ל"טיפול פנימייתי" ואת היקפו של טיפול זה. עדיין דרך רבה לפנינו. כך, לדוגמה, עדיין רבים החששות בעניין ה"הכשרה לסטייה חברתית". אם כי ממחקר שנערך בתכנית Boys Town Family Home נראה שתכנית ממוקדת, בנויה היטב ומפוקחת משמשת משקל נגד להשפעות שליליות פוטנציאליות של האינטראקציה עם קבוצת הגיל (Huefner, Smith & Stevens, 2014; Lee & Thompson, 2009). על התחום כולו לבחון היטב את התפיסה הרווחת שהידבקות שלילית היא תוצאה ישירה של השמה למסגרת חוץ-ביתית קבוצתית (Weiss et al., 2005). העורכים המשיכו וכתבו:

מעבר למתן טיפול בסיסי בפנימיות, יש להכיר בצורך בשירותי טיפול אינטנסיביים לילדים ובני נוער שמספרם קטן אך האתגר שהם מציבים גדול. לילדים ולבני נוער אלה צרכים רבים שקשה למצוא להם מענה במסגרת המשפחה או הקהילה, ואפילו לא בטיפול במסגרת של משפחה אומנת מיוחדת. תקוותנו הייתה, וממשיכה להיות, שיש מסלולים נוספים לטיפול פנימייתי יעיל, בנוסף לאלה שהם בבחינת "המפלט האחרון". אסור שילדים עם צרכים מרובים ומורכבים "ייכשלו בדרך" אל השירותים שלהם הם זקוקים, אלא שיקבלו שירותים אלה בפנימיות טיפוליות כטיפול המועדף עבורם.

שבעה נושאים מרכזיים היו את עמוד השדרה של עבודתנו הקודמת (Whittaker et al., 2014), והם משמשים מערכת עדשות נוחה שדרכה נוכל לבחון את הטיפול הפנימייתי בהיבטים רבים. להלן הנושאים ומחקרים שעסקו בהם: (1) תכניות התערבות ופרקטיקות חדשניות ומבטיחות (Andreassen, 2014; Jakobsen, 2014); (2) נתיבים לטיפול פנימייתי (James, 2014; McNamara, 2014; Thomson & Daly, 2014; Thoburn & Ainsworth, 2014; Del Valle et al., 2014; Lausten, 2014); (3) גיוס משפחות לשותפות פעילה (Small, Lyons, Obeid & Cummings, 2014); (4) הכנת בני נוער למעבר מוצלח מהטיפול פנימייתי לחיים עצמאיים (et al., 2014); (5) שיפור הבסיס המחקרי בטיפול פנימייתי: אתגרים וחידושים מתודולוגיים (Harder & Knorth, 2014; Lee & Barth, 2014); (6) חישוב עלויות הטיפול הפנימייתי (Holmes, 2014); ו-(7) יצירת קשר בין הכשרה ממוקדת והערכה ביקורתית כבסיס לתמיכה בצוות הטיפול הפנימייתי (Bravo, Del Valle & Santos, 2014; Grietens, 2014; Holden et al., 2014; Lyons & Schmidt, 2014; Whittaker et al.,

קבוצת החוקרים שהשתתפו במפגש פסגה זה התחייבה להוסיף נדבך לספרות המחקר על פנימיות טיפוליות ולפתח רשימה של שאלות מחקר. רשימה זו, שתיערך על פי קדימותו של כל נושא ותבסס גם על מקורות אחרים, תהווה מסגרת לפיתוח סדר יום מחקרי לטיפול בפנימיות טיפוליות, סדר יום שיש בו פוטנציאל לשיתוף פעולה חוצה גבולות מדיניים ותרבותיים. בניית נדבך זה ופיתוחו הם נושא למאמר אחר בעתיד. אף שהבדלים בין מדינות ובתוך כל מדינה ימשיכו לעצב את הטיפול הפנימייתי. אנו מאמינים שכל הצדדים יצאו נשכרים מהרחבת נקודת המבט שלנו לראייה חוצה גבולות. אנו מחויבים לחזק פוטנציאל זה לשיתוף פעולה חוצה גבולות במחקר, בפיתוח מדיניות ובשיתוף ב"סיפורי הצלחה" ובפרקטיקות לדוגמה.

מקורות

- Ainsworth, F., & Hansen, P. (2005) A dream come true - no more residential care. A corrective note. *International Journal of Social Welfare*, 14, 3, 195-199.
- Andreassen, T. (2014). MultifunC: Multifunctional treatment in residential and community settings (pp. 100-113). In Whittaker, J.W, del Valle, J.F., & Holmes, L. (Eds.), *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Anglin, J.P. (2002). *Pain, normality, and the struggle for congruence: Reinterpreting residential care for children and youth*. Binghamton, NY: Haworth Press.
- Association of Children's Residential Centers (ACRC). (2016). *Position Papers on Therapeutic Residential Care (1-12)*. Association of Children's Residential Centers. Available at: <http://togetherthevoice.org>
- Berridge, D., Biehal, N., & Henry, L. (2012). *Living in children's residential homes*. London: Department for Education.
- Berridge, D., Biehal, N., Lutman, E., Henry, L., & Palomares, M. (2011). *Raising the bar? Evaluation of the Social Pedagogy Pilot Programme in residential children's homes*. London: Department for Education.
- Berridge, D., Holmes, L., Wood, M., Mollitor, C., Knibbs, S., & Bierman, R. (2016). *RESuLT training. Evaluation report*. London: Ofsted.
- Bravo, A., Del Valle, J.F., & Santos, I. (2014). Helping staff to connect quality, Practice and evaluation in therapeutic residential care. The SERAR model in Spain (pp. 275-288). In J.W. Whittaker, J.F. del Valle, & L. Holmes (Eds.), *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Chadwick Center and Chapin Hall. (2016). *Using evidence to accelerate the safe and effective reduction of congregate care for youth involved with child welfare*. San Diego, CA & Chicago, IL: Collaborating at the Intersection of Research and Policy.
- del Valle, J.F., Bravo, A., Martinez, M., & Santos, I. (2013). *Estandares de calidad en acogimiento residencial EQUAR*. Madrid: Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad.

- del Valle, J.F., Sainero, A., & Bravo, A. (2014). Needs and characteristics of high-resource using children and youth: Spain In J.W. Whittaker, J.F. del Valle, & L. Holmes (Eds.), *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice* (pp. 49–62). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Dozier, M., Kaufman, J., Kobak, R., O'Connor, T.G., Sagi-Schwartz, A., Scott, S., Shauffer, C., Smetana, J., van Ijzendoorn, M.H., & Zeanah, C.H. (2014). Consensus Statement on Group Care for Children and Adolescents: A Statement of policy of the American Orthopsychiatric Association. *American Journal of Orthopsychiatry*, 84(3), 219–225.
- Geurts, E. M. W., Boddy, J., Noom, M. J., & Knorth, E. J. (2012). Family-centered residential care: the new reality? *Child and Family Social Work*, 17(2), 170–179. DOI: 10.1111/j.1365-2206.2012.00838.x
- Gilligan, R. (2014). *Foreword*. In Whittaker, J.W, del Valle, J.F. and Holmes, L. (Eds.), *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice* (pp. 11–20). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Grietens, H. (2014). A European perspective on the context and content for social pedagogy in therapeutic residential care. In Whittaker, J.W, del Valle, J.F., & Holmes, L. (Eds.), *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice* (pp.288–301). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Grupper, E. (2013). The youth village: A multicultural approach to residential education and care for immigrant youth in Israel. *International Journal of Child, Youth and Family Studies*, 2, 224–244.
- Harder, A.T., & Knorth, E.J. (2014). Uncovering what is inside the “black box” of effective therapeutic residential youth care (pp. 217–231). In Whittaker, J.W, Del Valle, J.F., & Holmes, L. (Eds.), *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Hart, D., La Valle, I., & Holmes, L. (2015). *The place of residential care in the English child welfare system*. London: Department for Education.
- Hobbs, N. (1966). Helping disturbed children: Psychological and ecological strategies. *American Psychologist*, 21, 1105–1115.
- Holden, M.J., Anglin, J.P. Nunno, M.A., & Izzo, C.P. (2014). Engaging the total therapeutic residential care program in a process of quality improvement: Learning from the CARE model. In Whittaker, J.W, del Valle, J.F. and Holmes, L. (Eds.), *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice* (pp. 301–316). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Holmes, L. (2014). Estimating unit costs for therapeutic residential care (pp. 247–273). In Whittaker, J.W, del Valle, J.F., & Holmes, L. (Eds.), *Therapeutic residential care*

- with children and youth: Developing evidence-based international practice* (pp. 301–316). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Holmes, L., Lushey, C., Hyde-Dryden, G., & Blackmore, J. (forthcoming). *Evaluation of the No Wrong Door Model*. London: Department for Education.
- Huefner, J.C., Smith, G.L., & Stevens, A.L. (2014). Positive and negative peer contagion in residential care. Poster Presentation at ASACRC Annual Conference, Savannah, GA, – April 2014.
- Jakobsen, T.B. (2014). Varieties of Nordic residential care: A way forward for institutionalized therapeutic interventions? In Whittaker, J.W, del Valle, J.F., & Holmes, L. (Eds.), *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice* (pp. 87–100). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- James, S. (2011). *Preliminary findings of a survey of California group homes*. Presented at the Conference of the California Alliance of Child and Family Services, Napa, CA.
- James, S. (2014). What works in group care? A structured review of treatment models for group homes and residential care. *Children and Youth Services Review*, 33, 301–321.
- Lausten, M. (2014). Needs and characteristics of high-resource using children and youth Denmark (pp. 73–85). In Whittaker, J.W, del Valle, J.F., & Holmes, L. (Eds.), *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Lee, B.R., & Barth, R.P. (2014). Improving the research base for therapeutic residential care. Logistical and analytic challenges meet methodological innovations. In Whittaker, J.W, del Valle, J.F., & Holmes, L. (Eds.), *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice* (pp. 231–245). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Lee, B.R., & Thompson, R.W. (2009). Examining externalizing behavior trajectories of youth in group homes: is there evidence for peer contagion? *Journal of Abnormal Child Psychology*, 37(1), 31–44.
- Lushey, C., Hyde-Dryden, G., Holmes, L. & Blackmore, J. (2017). *No Wrong Door evaluation report*. London: Department for Education.
- Lyons, J.S., Obeid, N., & Cummings, M. (2014). Needs and characteristics of high-resource using youth North America. In Whittaker, J.W, del Valle, J.F., & Holmes, L. (Eds.), *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice* (pp. 62–73). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Lyons, J.S., & Schmidt, L. (2014). Outcomes management in residential treatment: The CANS approach. In Whittaker, J.W, del Valle, J.F. and Holmes, L. (Eds.), *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice* (pp. 316–329). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- McNamara, P.M. (2014). A new era in the development of therapeutic residential in the State of Victoria. In Whittaker, J.W, del Valle, J.F., & Holmes, L. (Eds.), *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice* (pp. 126–142). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

- Narey, M. (2016) *Residential care in England: Report of Sir Martin Narey's independent review of children's residential care*, London: Department for education. Retrieved May 25, 2017: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/534560/Residential-Care-in-England-Sir-Martin-Narey-July-2016.pdf
- Ofsted (2015). *Inspection of children's homes*. Framework for inspection from 1st April 2015. London: Ofsted.
- Okpych, N.J., & Courtney, M.E. (2014). Relationship between adult outcomes of young people. Making the transition to adulthood from out-of-home care and prior residential care. In Whittaker, J.W, del Valle, J.F., & Holmes, L. (Eds.), *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice* (pp. 173–189). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Palareti, L., & Berti, C. (2009). Different ecological perspectives for evaluating residential care outcomes: which window for the black box? *Children and Youth Services Review*, 31(10), 1080–1085.
- Pecora, P.J., & English, D.J. (2016). *Elements of effective practice for children and youth served by therapeutic residential care*. Research Brief. March 2016, Casey Family Programs. Available at www.casey.org
- Phillips, E.L., Phillips, E.A., Fixsen, D.I., & Wolf, M.M. (1974). *The teaching family handbook* (2nd ed.). Lawrence, KS: University Press of Kansas.
- Redl, F., & Wineman, D. (1957). *The aggressive child*. New York: Free Press.
- Small, R.W., Bellonci, C., & Ramsey, S. (2014). Creating and maintaining family partnerships in residential treatment programs: Shared decisions, full participation, mutual responsibility. In Whittaker, J.W, del Valle, J.F., & Holmes, L. (Eds.), *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice* (pp. 156–171). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Stein, M. (2014). Supportive pathways for young people leaving care. Lessons learned from four decades of research. In Whittaker, J.W, del Valle, J.F., & Holmes, L. (Eds.), *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice* (pp. 189–203). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- The Annie E. Casey Foundation. (2010). *Rightsizing congregate care: A powerful first step in transforming child welfare systems*. Baltimore, MD: The Annie E. Casey Foundation.
- Thoburn, J., & Ainsworth, F. (2014). Making sense of differential cross-national placement rates for therapeutic residential care. Some takeaway messages for policy. In Whittaker, J. W, del Valle, J.F. and Holmes, L. (Eds.), *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice* (pp.37–49). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Thompson, R., & Daly, D. (2014). The Family Home Program: An adaptation of the teaching family model at Boys Town. In Whittaker, J.W, del Valle, J.F., & Holmes, L. (Eds.), *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice* (pp. 113–126). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

- Trieschman, A. E., Whittaker, J. K., & Brendtro, L. K. (1969). *The other 23 hours: Child care work with emotional disturbed children in a therapeutic milieu*. New York: Aldine de Gruyter.
- Weiss, B., Caron, A., Ball, S., Tapp, J., Johnson, M., & Weisz, J. R. (2005). Iatrogenic effects of group treatment for antisocial youth. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 73(6), 1036–1044. DOI: 037/0022-006X.73.6.1036
- Whittaker, J.K. (2005). Creating “prosthetic environments” for vulnerable children: Emergent cross-national challenges for traditional child and family services practice. In H. Grietens, W. Hellinckx, & L. Vandemeulebroecke (Eds.), *In the best interests of children and youth: International perspectives* (pp. 99–119). Leuven: Leuven University Press.
- Whittaker, J.W, del Valle, J.F., & Holmes, L. (Eds.). (2014). *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Wulczyn, F., Alpert, L., Martinez, Z. and Weiss, A. (2015). *Within and between state variation in the use of congregate care*. The Center for State Child Welfare Data, Chapin Hall at the University of Chicago.
- Zeira, A. (2014). Listening to young alumni of care in Israel. A brief note from research about successful transitions to adulthood. In Whittaker, J.W, del Valle, J.F., & Holmes, L. (Eds.), *Therapeutic residential care with children and youth: Developing evidence-based international practice* (pp. 203–215). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

נספח 1

A consensus statement of the international work group on therapeutic residential care

קבוצת העבודה לחינוך וטיפול פנימייתי התכנסה למפגש פסגה בין-לאומית בנושא “נתבים לפרקטיקה מבוססת ראיות” במרכז לחקר ילדים ומשפחה באוניברסיטת Loughborough באנגליה, ב-27–29 באפריל, 2016. מפגש הפסגה התאפשר בתמיכתם הנדיבה של קרן סר האלי סטיוארט; ובשותפות עם האגודה המדעית האירופאית לטיפול חוץ-ביתי וטיפול במשפחה בילדים ובמתבגרים (EUSARF); האגודה הבין-לאומית להערכה ומחקר מבוססי תוצאות על שירותי משפחה וילדים (IAOBER); איגוד המרכזים לטיפול פנימייתי בילדים בארה”ב (ACRC); ותמיכה נוספת של: “פועלים עבור ילדים בבריטניה”, והשירות הלאומי להטמעה בבריטניה (NIS).

בחדש יולי 2016, המסמך אושרר על ידי העמותות הבאות: האגודה המדעית האירופאית לטיפול חוץ-ביתי וטיפול במשפחה בילדים ובמתבגרים (EUSARF); האגודה הבין-לאומית להערכה ומחקר מבוססי תוצאות על שירותי משפחה וילדים (IAOBER); איגוד המרכזים לטיפול פנימייתי בילדים בארה”ב (ACRC) ומרכז המצוינות לחקר ילדים בחסות המדינה בסקוטלנד (CELCIS).

מחברי המסמך הם:

James K. Whittaker, Professor Emeritus, University of Washington, School of Social Work, Seattle, USA

ג'יימס ק. וויטאקר, פרופסור אמריטוס, בית הספר לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת סיאטל, ארצות הברית

Lisa Holmes, Director, Centre for Child and Family Research, Loughborough University, Great Britain

ליסה הולמס, מנכל"ית המרכז לחקר הילד והמשפחה, אוניברסיטת לפבורו, בריטניה

Jorge F. del Valle, Professor of Psychology and Director, Child and Family Research Group, University of Oviedo, Spain

חורחה פ. דל וואלה, פרופסור, המחלקה לפסיכולוגיה, ומנהל קבוצת המחקר לילדים ומשפחות, אוניברסיטת אוביידו, ספרד

Frank Ainsworth, Senior Principal Research Fellow (Adjunct), James Cook University, School of Social Work and Human Services, Townsville, Queensland, Australia

פרנק אינסוורת', חוקר בכיר ראשי ועמית (נלווה), אוניברסיטת ג'יימס קוק, בית הספר לעבודה סוציאלית ושירותי אנוש, טאונסוויל, קווינסלנד אוסטרליה

Tore Andreassen, Psychologist, The Norwegian Directorate for Children, Youth and Family Affairs, Norway

טורה אנדריאסן, פסיכולוג, רשות המינהל הנורבגי לילדים, בני נוער ומשפחות, נורבגיה

James Anglin, Professor, Faculty of the School of Child and Youth Care, University of Victoria, Canada

ג'יימס אנגלין, פרופסור, הפקולטה לחינוך ולטיפול בילדים ובבני נוער, אוניברסיטת ויקטוריה, קנדה

Christopher Bellonci, Associate Professor, Psychiatry Department, Tufts University School of Medicine, Boston, USA

כריסטופר בלונצ'י, פרופסור חבר, המחלקה לפסיכיאטריה, בית הספר לרפואה, אוניברסיטת סאפטס, בוסטון, ארה"ב

David Berridge, Professor of Child and Family Welfare, School for Policy Studies, University of Bristol, Great Britain

דיוויד ברידג', פרופסור, לימודי רווחת ילד ומשפחה, בית הספר למדיניות, אוניברסיטת בריסטול, בריטניה

Amaia Bravo, Lecturer, Department of Psychology, University of Oviedo, Spain

אמאיה בראבו, מרצה, המחלקה לפסיכולוגיה, אוניברסיטת אוביידו, ספרד

Cinzia Canali, Senior Researcher, Fondazione Emanuela Zancan, Padova and President of IAOPER, Italy

צ'ינציה קנאלי, חוקרת בכירה, הקרן ע"ש עמנואלה זנקאן, פדובה; ונשיאה IAOPER, איטליה

Mark Courtney, Professor, School of Social Service Administration, University of Chicago, USA

מרק קורטני, פרופסור, בית הספר למינהל ולשירותים חברתיים, אוניברסיטת שיקאגו, ארה"ב

Laurah Currey, Chief Operating Officer, Pressley Ridge, Pittsburgh, PA and President ACRC, USA

לורה קורי, סמנכ"לית תפעול, פרסלי רידג', פיטסבורג פנסילבניה; ונשיאת ACRC, ארה"ב

Daniel Daly, Executive Vice President and Director of Youth Care, Father Flanagan's Boys' Home, Boys Town, NE, USA

דניאל דיילי, סגן נשיא בכיר ומנהל בית ילדים לטיפול בבני נוער ע"ש האב פלאנגן, נשוויל, ארה"ב

Robbie Gilligan, Professor of Social Work and Social Policy, Trinity College Dublin, Ireland

רובי גיליגאן, פרופסור לעבודה סוציאלית ומדיניות חברתית, טריניטי קולג', דבלין, אירלנד

Hans Grietens, Professor, Centre for Special Needs Education & Youth Care, University of Groningen and President of EUSARF, Netherland

הנס גריטנס, פרופסור, המרכז לצרכים מיוחדים, חינוך וטיפול בבני נוער, אוניברסיטת גרונינגן; נשיא EUSARF, הולנד

Annemiek Harder, Assistant Professor, Department of Special Needs Education and Youth Care, University of Groningen, Netherland

אנמיאק הרדר, מרצה בכירה, המרכז לצרכים מיוחדים, חינוך וטיפול בבני נוער, אוניברסיטת גרונינגן, הולנד

Martha Holden, Senior Extension Associate with the Bronfenbrenner Center for Translational Research and the Principal Investigator and Director of the Residential Child Care Project at Cornell University, USA

מרתה הולדן, עמיתה בכירה במרכז ברונפנברנר למחקר, וחוקרת ראשית ומנהלת בתכנית לטיפול פנימייתי בילדים, אוניברסיטת קורנל, ארה"ב

Sigrid James, Professor, Department of Social Work & Social Ecology, School of Behavioral Health, Loma Linda University, CA, USA

סיגריד ג'יימס, פרופסור, המחלקה לעבודה סוציאלית, אקולוגיה חברתית, ובית הספר לבריאות התנהגותית, אוניברסיטת לומה לינדה, קליפורניה, ארה"ב

Andrew Kendrick, Professor of Residential Child Care, School of Social Work and Social Policy at the University of Strathclyde, Great Britain

אנדרו קנדריק, פרופסור לטיפול פנימייתי בילדים, בית הספר לעבודה סוציאלית ומדיניות חברתית, אוניברסיטת סטרת'קלייד, בריטניה

Erik Knorth, Professor, Department of Special Needs Education and Youth Care, University of Groningen, Netherland

אריק קנורת', פרופסור, המחלקה לצרכים מיוחדים, חינוך וטיפול בבני נוער, אוניברסיטת גרונינגן, הולנד

Mette Lausten, Senior Researcher at The Danish National Centre for Social Research, Copenhagen, Denmark

מטה לאוסטן, חוקרת בכירה, המרכז הלאומי הדני למחקר חברתי, קופנהגן, דנמרק

John Lyons, Senior Policy Fellow at Chapin Hall, University of Chicago, IL, USA

ג'ון ליונס, עמית בכיר למדיניות, צ'אפין הול, אוניברסיטת שיקאגו, ארה"ב

Eduardo Martin, Lecturer, the Department of Developmental and Educational Psychology, University of La Laguna, Tenerife, Spain

אדוארדו מרטין, מרצה, המחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה התפתחותית, אוניברסיטת לה לגונה, טנריף, ספרד

Samantha McDermid, Research Fellow, Centre for Child and Family Research, Loughborough University, Great Britain

סמנת'ה מקדרמיד, עמיתת מחקר, המרכז לחקר הילד והמשפחה, אוניברסיטת לפבורו, בריטניה

Patricia McNamara, Senior Fellow (Honorary), Department of Social Work, University of Melbourne, Australia

פטרישיה מקנמרה, עמיתה בכירה (של כבוד), המחלקה לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת מלבורן, אוסטרליה

Laura Palareti, Assistant Professor in Social Psychology, Department of Education Studies, University of Bologna, Italy

לאורה פאלארטי, מרצה בכירה בפסיכולוגיה חברתית, המחלקה ללימודי חינוך, אוניברסיטת בולוניה, איטליה

Susan Ramse, Parent and Former Children's Mental Health Advocate, The Walker School, Needham, MA, USA

סוזן רמזי, הורה, וסנגורית (לשעבר) לענייני בריאות הנפש, בית ספר ווקר, נידהם, מסצ'וסטס, ארה"ב

Kari Sisson, Executive Director, Association of Children's Residential Centers, USA

קארי סיוזן, מנכ"לית, האיגוד למרכזים לטיפול פנימייתי בילדים, ארה"ב

Richard W. Small, Walker Executive Director Emeritus, The Walker School, Needham, MA, USA

ריצ'רד וו. סמול, מנכ"ל ומנהל (בדימוס) בית ספר ווקר, נידהם, מסצ'וסטס, ארה"ב

June Thoburn, Emeritus Professor of Social Work, University of East Anglia, Great Britain

ג'ון ת'ובורן, פרופסור אמריטה לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת איסט אנגליה, בריטניה

Ronald Thompson, Senior Director, Boys Town National Research Institute for Child and Family Studies, Boys Town, NE, USA

רונלד תומפסון, מנהל בכיר, המכון הלאומי לחקר הילד והמשפחה, פנימיית "בוויס טאון" נשוויל, ארה"ב

Anat Zeira, Professor, School of Social Work and Social Welfare, Hebrew University of Jerusalem and Head of Research and Evaluation at the Haruv Institute, Israel

ענת זעירא, פרופסור, בית הספר לעבודה סוציאלית ולרווחה חברתית האוניברסיטה העברית; ראש מחקר והערכה במכון חרוב, ירושלים, ישראל